

Slovenski dom

Štev. 136.

V Ljubljani, petek 16. junija 1939.

Leto IV

Diktatura regenta Horthyja na Madžarskem?

Vesti o bližnjem notranjem preobratu, s katerim hoče regent preprečiti prevlado tujega političnega vpliva na Madžarskem

Budimpešta, 16. jun. a. V madžarskih vladnih krogih so v velikih skrbih glede bodočnosti madžarske države, na katero Nemčija vse močnejše pritiska, da bi se pridružila njenim gospodarskim in političnim načrtom. Vladni ljudje priznavajo, da je Nemčija ob zadnjem obisku predsednika madžarske vlade Telekyja in zunanjega ministra Czakyja v Berlinu odločno zahtevala, naj Madžarska sklone s njo carinsko zvezo ter svojo vojsko podredi nemškemu vrhovnemu poveljstvu. Te zahteve do zdaj niso bile umaknjene.

V smislu teh zahtev razlagajo tudi zadnji govor regenta Horthyja ob prvem sestanku nove poslanske zbornice, v katerem je regent tako odločno govoril o madžarski neodvisnosti

in samostojnosti ter o svojih nalogah za obrambo madžarske ustave in sedanjega političnega reda.

Iz raznih znamenj napovedujejo na Madžarskem kmalu pomemben notranji politični preobrat. Sprememba bi bila v tem, da bi sedanji parlamentarni red zamenjali z nekako avtoritativno vlado pod osebnim vodstvom regenta Horthyja. Edini namen teh sprememb bi bil preprečiti prevzem oblasti po skrajnih desničarjih, ki so pri volitvah dobili nepričakovano veliko mest, ker jim je pri tem pomagal poleg nasilne udarnosti tudi tuji denar. Če bi oblast na Madžarskem dobili v roke s prevratom ali s tujo pomočjo narodno socialistični puščičasti križarji, bi Madžarska prišla popolnoma pod tuji vpliv.

Regent Horthy bi bil ta izredni in morda drzni korak pripravljen storiti samo zaradi tega, da obrani madžarsko samostojnost, ki je od dne do dne v večji nevarnosti.

Madžarski rodoljubi so prepričani, da bi sprčo politične razcepljenosti, ki so jo zadnje leto prinesle v madžarsko javno življenje desničarske skupine, bila uvedba zmerne diktature regenta Horthyja, edini izhod in edina rešitev za Madžarsko.

V Budimpešti vlada skrb tudi zaradi zadnjega razvoja dogodkov na zahodni in severni meji, kjer so opazili močno premikanje nemških čet.

Vesti 16. junija

Bivši angleški zunanji minister Eden je včeraj imel v Parizu predavanje, v katerem je poudarjal odločnost francoske in angleške politike, ki bo nedvomno rodila uspehe, koristne za Evropo in za vse človeštvo.

Finska vlada je plačala Ameriki včeraj 160.000 dolarjev na račun dolga iz svetovne vojne. Finska je edina država na svetu, ki še plačuje Amerikancem te dolge, in sicer redno. Angleški generalni štab mora delovati v sporazumu z generalnimi štabi zaveznikov ter državam, katerim je Anglija dala poročila, je govoril včeraj v angleški gornji zbornici lord Dawis, ko je obsojal, da je iz Anglije še vedno dovoljeno izvažati ogromne količine orožja v druge države.

Nemška vlada uradno zavrača vesti, po katerih naj bi bila Nemčija Finski ponudila vojaško zvezo, Finska pa naj bi ji zato dovolila, da naredi utrjene postanke na okoliših v Finskem zalivu.

Nemški konzul v Liverpoolu ni zapleten v vohunsko zadevo, pri kateri so agentje neke velike evropske države prodali iz Anglije načrte velikih novih orožarn v severni Angliji — tako se glasi uradni nemški preklje izjave, ki jo je o tej vohunski zadevi dal pred nekaj dnevi predsednik angleške vlade Chamberlain.

Obisk romunskega zunanjega ministra Gafenea v Atenah je manifestacija prijateljstva in sloge med Romunijo in Grčijo ter izrednega pomena za sodelovanje članice Balkanske zveze, ki si žele, da bi sedanja vojna napetost ponehala in da bi čimprej prišlo do mirnega sporazuma v Evropi. To je glavni smisel zdravice, ki sta jih včeraj izrekli v Atenah Gafeneu in predsednik grške vlade Metaxas.

Za prvi redni polet ameriškega zračnega orjaka »Yankee Clipper« čez Atlantsko morje, ko bo letalo vzelo s seboj tudi potnike, se je prijavilo čez 600 ljudi. Letalo se bo dvignilo na ta polet 28. junija.

Ministrstvo za propagando namerava ustanoviti angleška vlada in vodstvo ministrstva izročiti bivšemu poslaniku v Rimu, lordu Perthu.

O naraščanju japonske, nemške in italijanske propagande proti Angležem po Indiji in drugih azijskih pokrajinah poročajo zanimive podatke veliki londonski dnevnik »Times«. Agitatorji teh držav so se utihotapili kot uslužbenec v vse gospodarske panoge in obdelujejo s propagando zlasti mohamedansko prebivalstvo.

Predsednik francoske republike Lebrun je zavrnil prošnjo za pomiloštev večkratnega morileca Weidmanna. Pričakujejo, da bo smrtna kazen nad njim izvedena v soboto jutraj ali pa najpozneje v ponedeljek. Weidmannov glavni pomagač Million je pomiloščen ter mu je smrtna kazen spremenjena v doživotno ječo.

Vse italijanske časopise razlaga japonsko zaporo angleškega predela v Tientsinu kot neposreden odgovor Nemčije, Italije in Japonske na angleško obkroževalno politiko. Blokada v Tientsinu je šele začetek odločne akcije avtoritativnih držav proti Angliji.

V Barceloni teče razprava proti Slovincu Alfonzu Lovrenčiču, nekdanj vodilnemu komunistu pri nas, ki je pod rdečo vlado v Barceloni bil voditelj oddelka za mučenje političnih nasprotnikov in je izdelal na stotine strahotnih načrtov za to demokratično obrt. Obloženica imenuje Lovrenčiča »arhitekta počasne smrti«. Za razpravo se je prijavilo veliko prii, ki so jih po Lovrenčičevih navodilih mučili.

Italijanski kralj bo obiskal Berlin septembra, kakor vedo poročati nekateri angleški listi.

Premikanje nemške vojske na Slovaškem je v zvezi s prvimi manevri na robovih slovaških Karpotov, kjer ima Nemčija svoje utrdbe. Tako poročajo dunajski listi o vznemirljivih vesteh angleškega tiska o tem, kaj se dogaja na Slovaškem.

Šest milijonov ljudi je že obiskalo svetovno razstavo v New Yorku. Plačali so vsega skupaj 240 milijonov dolarjev vstopnine.

Gospodarska posvetovanja med Poljsko in Anglijo v Londonu se nanašajo na naročila vojnega materiala za Poljsko, surovin iz angleških kolonij za poljsko industrijo in na posojilo za plačevanje teh naročil. Pri pogajanjih sodelujejo gospodarski in vojaški strokovnjaki obeh držav.

Senat v Gdanskju je včeraj razpravljal o povečanju števila poljskih carinskih uradnikov v mestu in sprejel izjavo, v kateri pravi, da je pomnožitev carinskega uradništva za nekaj desetlin drzno izzivanje s poljske strani.

Anglija je odgovorna za sedanje stanje na Kitajskem in za vse japonske izredne ukrepe, pravijo odločujoči ljudje pri japonski vladi o krivičnosti angleških pravic v Tientsinu.

Slovaški zunanji minister Durčanský je včeraj prvič govoril o zunanji politiki slovaške države ter v govoru poudaril pomen zveze med Slovaško in Nemčijo. Slovaška bo v svoji zunanji politiki delala za mir in za koristi slovaškega ljudstva v smislu krščanskih načel, po katerih živi slovaški narod.

Kanceler Hitler je včeraj podpisal poseben odlok o nemški državni banki, ki bo odslej podrejena neposredno in izključno njemu. Samo kancelar bo smel odlašati izdajati sklepe o raznih vrstah poslovanja, ki spadajo v področje državne banke, zlasti glede prometa s tujim denarjem.

Voditelj poljskega vojaškega in gospodarskega odposlanca v Londonu polkovnik Koc je bil včeraj sprejet pri zunanjem ministru Halifaxu.

Izvajanje italijanskih oper in komedij v francoskih državah gledališčih je odslej prepovedano. Sklep o prepovedi utemeljujejo oblasti s tem, da bi pri predstavah prišlo do neljubih manifestacij proti Italiji. V Italiji je izvajanje francoskih del že precej časa prepovedano.

V nedeljo, 18. junija bodo v Sofiji odprli »Razstavo jugoslovanske knjige«, istočasno bo v Belgradu odprta tudi »Razstava bolgarske knjige«. Razstavi bosta priredili Jugoslovansko-bolgarska, oziroma Bolgarsko-jugoslovanska liga.

Kongres zveze jugoslovanskih mest v Belgradu

Belgrad, 16. jun. m. V Belgradu je začel danes dopoldne s delom Kongres zveze jugoslovanskih mest, katerega se udeležujejo zastopniki iz vseh v zvezi včlanjenih mest. Zastopstvo mesta Ljubljane, na čelu z županom dr. Adlešičem, je prislo v Belgrad že včeraj.

Celje, 16. junija. m. Podpredsednik narodne skupščine Alojzij Mihelič in celjski župan dr. Voršič sta včeraj odpotovala v Belgrad, da se udeležita zasedanja Zveze mest, ki se je začelo danes dopoldne. Obenem bosta zaprosila za sprejem tudi pri gradbenem ministru dr. Mihi Kreku, kjer bosta posredovala za uspešnejšo uravnavo toka reke Savinje.

Vojaška zveza med Egiptom in Turčijo

Ankara, 16. jun. o. Jutri bo v turško prestolnico dopotoval egiptovski zunanji minister na tridnevni obisk. Zdi se, da bosta Egipt in Turčija pri tej priliki sklenila obrambno in vojaško zvezo, podobno zvezi med Turčijo in Anglijo. Ta pogodba bo nov člen v mirovni fronti, ki jo organizirata Francija in Anglija. Iz Ankare bo egiptovski zunanji minister odpotoval v letovišče Jalovo k predsedniku republike Izmetu Ineniju.

Iz naše notranje politike

Pred obračunom z dr. Stojadinovičem in njegovimi v JRZ

Belgrada, 16. jun. m. Po neuspeli akciji dr. Stojadinoviča z interpelacijo proti sporazumu se tukajšnje časopisje spet bavi z nadaljevanjem razgovorov med predsednikom vlade Cvetkovičem in voditeljem Hrvatov dr. Mačkom. Današnja »Politika« med drugim ponatiskuje izjavo dr. Mačka sarajevski »Jugoslavenski pošti« ter besede, ki jih je k tej izjavi napisal »Hrvatski dnevnik«. Na drugem mestu pa »Politika« ponatiskuje uvodnik sarajevske »Pravde«, glasila JRZ, ki velja za osebno glasilo prometnega ministra dr. Spaha. V uvodniku »Ovire za sporazume« »Pravda« razčlenjuje akcijo nekaterih krogov proti sporazumu ter ugotavlja, da je ljudstvo povsod za sporazum kljub nasprotovanju nekaterih političnih ljudi, kar je samo dokaz, da nasprotniki sporazuma nimajo nikogar za seboj.

Današnja »Politika« je posvetila daljši članek dr. Stojadinoviču ter podrobno navaja vse priprave za sestavo omenjene interpelacije. Ugotavlja, da je sedanje stališče dr. Stojadinoviča in njegove najbližje okolice najzgovornejši dokaz za upravičenost odstopa petih ministrov v Stojadinovičevi vladi, zaradi česar je moral tudi sam dr. Stojadinovič odstopiti. »Politika« pravi, da bo zadnja sovražnost dr. Stojadinoviča in okolice proti Dragiši Cvetkoviču in večini sprožila nujno čiščenje v stranki. Stranka se bo po tem čiščenju osvobodila vseh onih, ki so ji bili vsiljeni na vodilna mesta v sistemu, kjer stranka skoraj nič ni pomenila, »vodjaci pa vse.

Stranka se bo vrnila tudi k svojemu programu, od katerega se je zadnje čase Stojadinovičevega vladanja precej oddaljila.

Dolina ob Sotli pod vodo

Česar ni uničila toča, je uničilo vodovje

Celje, 16. junija. Iz vseh krajev ob Sotli in iz Smarskega okraja prihajajo poročila o divjanju Sotle in njenih pritokov, ki so prestopili bregove in preplavili polja in travnike ter uničili še to, kar pretekli petek ni pobila toča. Dolinice ob Sotli so se spremenile v prava jezera in je voda zajela tudi nekaj hiš, iz katerih ljudje ne morejo. Vse promet iz Podčetrčka je nemogoč.

Včeraj je Mestinjska tako narasla, da je preplavila več kilometrov ceste in zamajala most pri »Hrovatcu« v Sodni vasi. Razlila se je tudi na široko čez polja, vrtove in travnike. Voda se je razbesnela tudi proti Imenu in razdejala vse, kar je bilo premakljivega. Pajkov mlin v Podčetrčku je popolnoma obdan z vodo. V Sostriču se tudi več kilometrov ceste pod vodo. Naraščajoča voda je pridrla dalje v Smarje in sega do Katoliškega doma in občinskega poslopja. Kakor smo svedeli, bo vozil zdaj skozi Slivnico, Loko pri

Posveti med Anglijo, Francijo in Rusijo v Moskvi

Prvi sestanek angleškega posebnega odposlanca s sovjetskimi zunanjim ministrom je trajal nad dve uri

Moskva, 16. junija. o. Posebni odposlanec angleške vlade William Strang, angleški poslanik v Moskvi Seeds ter francoski poslanik Naggiar so bili včeraj ob 17 sprejeti pri sovjetskem zunanjem ministru Molotovu in imeli z njim dve in pol uri dolg posvet. Navzoč je bil tudi namestnik sovjetskega zunanjega ministra Potemkin, ki je služil za tolmača. Ta sestanek je bil v vseh angleško-sovjetskih dosedanjih razgovorih najdaljši.

Po sestanku je izšlo kratko uradno poročilo, ki pravi samo, da so se zastopniki Rusije, Anglije

in Francije sestali in se razgovarjali o stališčih svojih vlad glede sporazuma za zvezo z Rusijo. Posvetovanja se bodo nadaljevala po tem uradnem poročilu v kratkem.

Sovjetski tisk ob prihodu angleškega posebnega odposlanca ni pisal ničesar. Tudi ne razpravljajo o posvetih in ne prinašajo nikakih napovedi glede morebitne zveze med Anglijo in Rusijo, iz česar bi se dalo sklepati, da si Sovjeti od teh posvetovanj ne obetajo prav posebnih uspehov.

Angleški kazenski ukrepi proti Japoncem - čez dva ali tri dni

London, 16. jun. o. Poluradno poročajo, da bo angleška vlada čakala še dva ali tri dni, preden bo sprejela končne ukrepe v odgovor na kršitev angleških pravic po Japoncih v Tientsinu. Verjetno je, da bo Anglija odpovedal trgovsko pogodbo z Japonsko. Ta pogodba je da zdaj predstavljala eno najvažnejših podlag za japonsko gospodarstvo. Japonska je po njej lahko izvažala ogromne koli-

čine svojih industrijskih izdelkov v Anglijo in njeno posestva.

V angleških krogih še upajo, da bo tientsinsko zadevo mogoče urediti mirno, ker ni pričakovati, da bi Japonska tvegala posledice, kakršne se utesnejo roditi iz njenega ravnanja. Angleški poslanik v Tokiu je včeraj obiskal japonskega zunanjega ministra in mu povedal angleške zahteve in predloge. Od japonske vlade ni nanje dobil nikakega odgovora.

Ves angleški tisk zavrača misel na kak eporazum z Japonci, ker bi taka rešitev Japonci ter njenima zaveznicama Nemčiji in Italiji dala samo poguma za druge korake proti angleškim koristim na svetu.

Glede angleške pomoči za Kitajsko kot odgovor na japonsko nastopanje, predlagajo angleški listi, naj vlada da kitajski vladi 10 milijonov funtov sterlingov kredita za udrnitev kitajskega denarja. S tem bo Japonski onemogočila prizadevanja za nadzorstvo nad vsem kitajskim denarstvom in gospodarstvom.

Zadnje vesti iz Tientsina pravijo, da so Japonci včeraj, tretji dan blokade, zapora nad angleškim in francoskim mestnim predelom še poostreli.

Angleška kraljeva dvojica se vrača domov

Montreal, 16. jun. o. Angleški kralj in kraljica sta se včeraj uradno poslovila od Kanade in od Amerike ter nastopila vrtnitev v domovino. Če bo vreme ugodno, pričakujejo, da bo parnik »Empress of Britannia« dospel v angleško pristanišče Southampton prihodnji četrtek. Z odhodom kraljeve dvojice iz kanadskih voda je zaključeno najdaljše vladarsko uradno potovanje v moderni zgodovini.

Predsednik kanadske vlade Mackenzie King je pred odhodom izročil kot darilo kanadskega ljudstva dragoceno krzno dveh kanadskih srebrnih lisic z zlatimi kremplji. Za kraljico mater Mary je predsednik dal krzno bele tečajne lisice ter podobna draga darila za mali angleški princici.

Pogajanja za plačilni sporazum med nami in Slovaško

Bratislava, 16. junija. o. Med jugoslovansko narodno banko in slovaško narodno banko potekajo posvetovanja za sklenitev klirinskega sporazuma. Posvetovanja napredujejo ugodno in so bila do zdaj rešena vsa vprašanja, razen vprašanja o obračunskem tečaju. Slovaška vlada je v Jugoslaviji predložila, naj bi veljal za plačilni promet med obema državama stari češkoslovaški obračunski tečaj. Te dni bo iz Bratislave odpotovala v Belgrad komisija strokovnjakov, zastopnikov trgovske zbornice, slovaških industrijcev in zastopnikov slovaške narodne banke. To odposlanstvo bo z jugoslovanskimi odločujočimi krogi pripravila temelj za bodoča uradna pogajanja za sklenitev trgovske pogodbe med Slovaško in Jugoslavijo.

Prometni minister dr. Spaho v Nemčiji

Berlin, 16. jun. m. Prometni minister dr. Mehmed Spaho si je včeraj ogledal razne prometne ustanove v Berlinu. Z večernim vlakom pa se je s svojim spremstvom odpeljal v Hamburg, kjer ga bodo sprejeli zastopniki jugoslovanskega generalnega konzulata in nemških prometnih ustanov. Iz Hamburga bo dr. Spaho obiskal še druga večja nemška prometna središča.

Zuzum in Sv. Peter pod Svetimi gorami avtobus, ki bo odhajal iz St. Petra po istem voznom redu kot do zdaj. Ker je avtobusna zveza med kraji ob Sotli in ostalim svetom edina mogoča zveza, je nujno potrebno, da se znameniti most v Sodni vasi, ki ga rešujejo že 40 let, prenovi, da bo promet neoviran. V zadnjem času gre preko tega mostu tudi tranzitni promet med Mariborom in Zagrebom. Zato ni čudno, če se tuji, ki se pripeljejo do sem, pritožujejo, ko ne morejo dalje.

V opustošene kraje je snoči odpotoval poslanec g. Ogrižek. Ljudstvo je obupano in prosil nujne pomoči.

V celjski okolici je zadnje deževje povzročilo več prometnih nezgod. Tako se je včeraj zvečer na Zegru vsul plaz ter zakril del ceste, zaradi česar je promet zelo otežkočen. Skoro istočasno je plaz zasul banovinsko cesto pri Laškem in je moral promet ves dan počivati. Savinja še vedno narašča.

Tuje časopisje v Mariboru in ob naši severni meji

V zadnjem letu opazujemo v Mariboru zanimive prenosne glede inozemskega časopisja. V kavarnah in pri zasebnikih se pojavljajo časopisi, ki jih še pred nedavnim časom niti po imenu nismo poznali. Na drugi strani pa prihajajo med ljudi v čimdalje manjšem številu inozemski listi, ki so svoje dni pri nas naravnost prevladovali. Vse te spremembe so pač v zvezi z velikimi političnimi dogodki, ki so se zadnje čase odigrali v naši sosesčini. Cela vrsta nekdanjih uglednih časopisov je umrla, na njihovo mesto so prišli novi listi.

Preko mariborske podružnice Avale prihaja zlasti nemško in zahodnoevropsko časopisje. Največji odjemalec tega časopisja je Maribor s svojim zaledjem. Prvo mesto med tujimi časopisi zavzemajo nemški listi, zlasti s področja bivše Avstrije. Tu se opažajo velike spremembe. Nekdaj so bili pri nas najbolj razširjeni dunajski listi Neue Freie Presse, Wiener Journal, Sporttagblatt, Kronenzeitung. Ti časopisi so meseca februarja umrli ter jih je vse skupaj nadomestil Wiener Tagblatt, ki pa nikakor ne more zavzeti pozicij, ki so jih poprej imeli dunajski listi. Tagblatt prihaja v našo državo dnevno v 650 izvodih, preje pa so imeli trije glavni dunajski časopisi pri nas 1200 naročnikov. Völkischer Beobachter obeh izdaj, dunajske in monakovske prihaja v našo državo dnevno 300 izvodov. Precej je obdržala svoje pozicije graška »Tagespost«. V našo državo prihaja med tednom v 550, ob nedeljah v 570 izvodih.

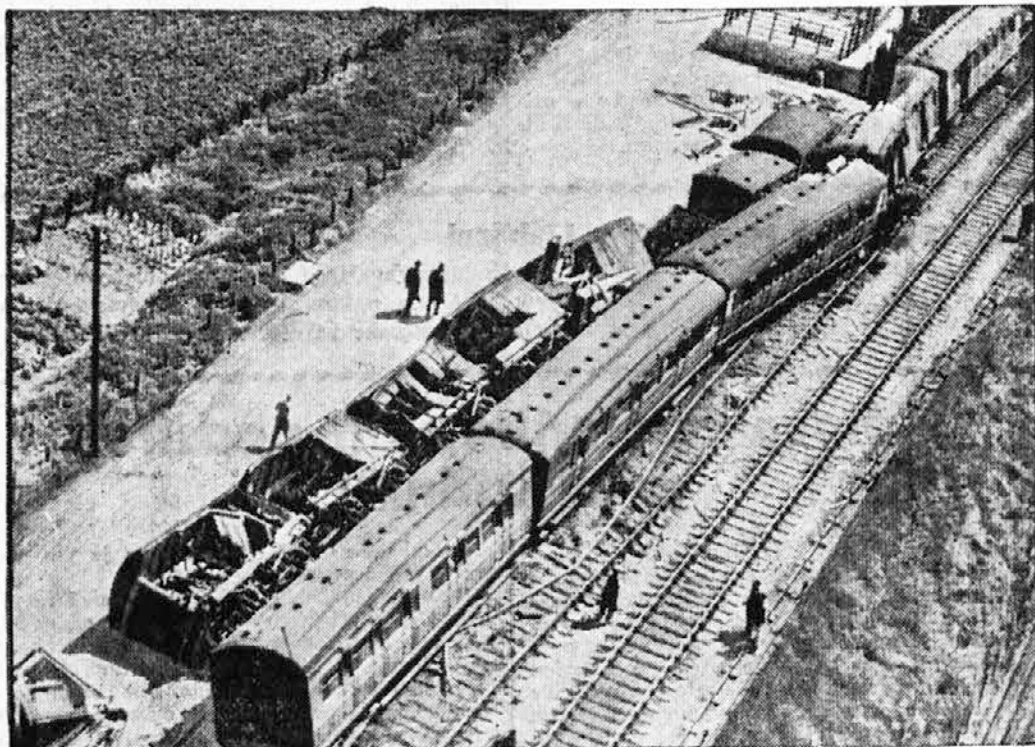
V Mariboru samem igra med tujimi dnevniki Tagespost še vedno glavno vlogo. Ima okrog 100 odjemalcev. Precej je prihajal tudi v Dravsko dolino, v Ptuj in Celje. Dunajski listi pa imajo v Mariboru samo okrog 30 naročnikov. Med temi so všteti tudi naročniki Völk. Beobachterja. Večja pa je naklada nemških tednikov, ki prihajajo v Maribor. To so popularni tedniki »Erzähler«, »Illustrierte Wochenschau«, »Romanzeitung« itd. Tako na primer prihaja Romanzeitung v našo državo v 462 izvodih, od tega pa odpade samo na Maribor 364 izvodov tedensko.

Zanimiv je porast švicarskega časopisja. Prvo mesto zavzema tednik »Weltwoche«, ki prihaja

v Maribor sedaj že v 250 izvodih, njegova naklada pa stalno raste. Zanimivo, da kupujejo ta tednik posebno radi nemško govoreči tujci, kadar prihajajo v Maribor. Švicarske glavne dnevnike »Zürcher Zeitung« in »Baseler Nachrichten« imajo vse mariborske kavarne, nekaj pa imajo tudi zasebnih naročnikov. Pomnožila se je tudi naklada francoskega in angleškega časopisja, pa večinoma samo v kavarnah. Veliko pozornost vzbujajo zadnje čase tudi nemški katoliški časopis »Der deutsche Weg«, ki izhaja na Holandskem. Dobi se že v mnogih mariborskih trafikah, pa ga ljudje takoj pokupijo.

Nemško časopisje si v zadnjem času zelo prizadeva, da bi si svoje položaje pri nas izboljšalo. Dela močno propagando. Številke, ki smo jih zgoraj navajali za nemško časopisje, pomenijo samo plačujoče prodajalce in stalne naročnike. V resnici prihajajo nekateri nemški časopisi k nam v mnogo večjem številu. Tako plačajo prodajalci od nekaterih časopisov samo 2—3 izvide, zastoj pa dobijo po 100 in še več izvodov za propagandno listo. Poleg tega dobivajo vse tukajšnje nemške organizacije skoraj vse glavne rajhovske časopise, revije in razno literaturo zastoj. Nemo- goče je navesti številke za nekatere časopise, kakor so to glasilo SS »Schwarze Korpe«, »Der Angriff« itd., ki prihajajo v našo državo po pošti. Zaradi kontrole bi bilo treba tudi za te časopise uveljaviti določbo, da se uvažajo v državo lahko samo pa Agenciji Avali.

Vprašanje zase je cenzura tujega časopisja. Listi, ki prihajajo preko Avale, se na meji cenzurirajo ter so dostikrat zaplenjeni. Samo ta me- eec je bilo v Mariboru 11 zaplenjenih tujega časopisja; od tega so bili nekateri listi večkrat zaplenjeni, ker so pisali proti koristim naše države. Vsekakor bi bilo potrebno, da izjava notranje ministarstva tudi v tujem časopisu stroga določila našega tiskovnega zakona. Časopis, ki je trikrat v mesecu zaplenjen, izgubi poštni debet. Brez cen- zure pa prihajajo v našo državo revije, tedniki, raznovrstne knjige ter propagandni material, ki jih uvažajo po pošti. Vse je odvisno samo od oseba na carinski pošti, če se zanima za vsebino tega materiala. Dostikrat na tak način odkrijejo stvari, ki jih potem nemudoma zaplenijo, dosti- krat pa prav enake ali še hujše stvari mirno gre- do čez zadnjo kontrolno postajo na meji ter se potem širijo po državi. Vprašanje obmejne cen- zurne postaje za uvoz časopisja, revij, brošur in knjig je zategadelj zelo važno in tudi zelo potrebno.

Velika železniška nesreča se je zgodila na Angleskem na kolodvoru v Norfolk, kjer se je to- vorni vlak zaletel v osebni vlak. Oba vlaka sta skočila s tirov, osebni vlak pa se je pri tem še prevrnil. Žrtve je zelo veliko

Drobne novice

Kitajske vojaške oblasti so ustanovile pose- be ne šole v katerih bodo poučevali moške in ženske o gverilskem načinu vojskovanja. Po 6 mesečnem pouku bodo slušatelji te šole začeli s praktičnim poukom na terenu, kjer bodo vodili gverilske od- delke ali pa organizirali protiletalske obrambe med civilnim prebivalstvom.

Po dolgi debati je belgijska poslanska zbor- nica sprejela novi vojaški zakon, ki daje vladi pooblastila, da povzema vojaški rok na dve leti. Na predlog socialnih demokratov je zakon dobil do- polnilo, da bo v veljavi do leta 1944. Isti zakon je podvojil orožne vaje rezervistov. Vojni mi- nister je v svojem ekspoziju poudaril, da bo novi zakon znatno zboljšal varnost meje v kritičnih časih. Vlada se bo zatekla k pooblastilom naved- denega zakona samo v potrebi. Glede končne do- ločitve vojaškega roka — sodijo, da bo trajal 17 mesecev — ni dal vojni minister nobene izjave. Poudaril je samo to, da je vlada dala zadnje čase znatno utrditi obmejne in obrežne utrdbe.

Nemški poročevalski urad pravi: Ker v Nem- čiji v veliki meri zaposlujejo brezposelne iz Slo- vaške, računajo, da meseca julija na Slovaškem ne bo več brezposelnosti. V posameznih krajih na Slovaškem se že zdaj kaže veliko pomanjkanje de- lovnih moči. Slovaška industrija je zdaj zapo- slena s 95% svoje kapacitete.

Zračna ladja »RZ 103 Graf Zeppelin« je star- tala danes ob 15 za nov polet. Poveljuje ji kapi- tan Albert Sant. Zračna ladja je namenjena na daljši poskusni polet.

Italijanske finančne oblasti uvažajo na po- dročju vse kraljevine davčne sezname, v katere

bodo vpisale vse davčne obvezance, da bodo lažje nadzirale njihove dohodke in bolje razdelile dav- ne oblike. V vsej Italiji bo 34 glavnih središč, ki bodo vodila arhive, potrebne za te davčne sezna- me. Popis se bo izvršil po premoženjskem stanju vsakega posameznika do 1. januarja t. l. Finančno ministrstvo računa, da bodo seznami stopili v ve- ljavo 1. januarja 1941.

600 trgovcev v Brooklinu v Ameriki je na- padlo s kamenjem, gniliimi jabolkami in paradižniki oddelek hewyorskopolice za časa največjega tržnega prometa. Policija je zahtevala, da morajo židje odstraniti zaradi čistote ulic svoje vozčke, zaradi česar je nastal prepir. Policija se je morala umakniti.

Italijani poročajo: Lani je bil zelo živahen pro- met na letalski progi Rim-Direaua-Addis Abeba, dolgi 6.300 km. Na tej progi so letala lani letela skupaj 9.800 ur in prepeljala 5.200 potnikov, 192 tisoč kg pošte, 150 tisoč kg prtljage in 88 tisoč kg drugega blaga.

Po uradni statistiki je bilo v Albaniji konec lanskega leta 54.000 konj, 44.000 mežgov in oslov, 380.000 glav goveje živine, 244.000 glav drobnice in 15.000 prašičev.

Zaradi trajnega dežja, trajajočega že več dni tudi na Madžarskem, trpe mnogi tamkajšnji kraji precejšnjo škodo. Snovi se je utrgal oblak in je voda vdrla v gladišče Markus. Gasilci so na hi- tro roko improvizirali splave, da so se obiskovalci gledališča lahko vrnilo domov.

Komisija za rudnike pri Mednarodnem delov- nem uradu je imela nalogo proučiti možnosti ome- jitve delovnika v premožgokopih ter je soglasno sklenila spričo mednarodnega položaja to vpraša- nje odložiti.

Ta postavna teniška igralka

ni nikaka rekorderka, katere ime bi poznali iz športnih vestí, temveč Olivia de Havilland, ena najbolj priljubljenih in najbolj poznanih ame- riških filmskih igralk. Našemu občinstvu je po- znana iz več velikih fil- mov zadnjih let, tako »Poročnika indijske bri- gade«, »Robina Hooda«, itd.

Prihodnje filmsko se- zono, za katero se zlasti Amerikanci pripravljajo z vso skrbjo, bomo Oli- via videli v treh po- membnih filmskih delih. Prvo je »In vstalo je no- vo cesarstvo«, v njem igra s svojim dolgolet- nim soigralcem Errolom Flynnom. Drugi film je mogočen prikaz ameri- škega bojnega letalstva »Jeklena armada«. Tret- je delo pa je komedija »Ni lahko najti žene«.

Letanje v tehniki

Prvi način letanja, ki je šele dal brezmotor- nemu letanju kak smisel, je letanje v pobočnem vzgorniku, to je letanje v vetru, ki piha ob po- bočju navzgor in se na ta način dviga. Brez na- daljnjega bomo razumeli, da tak veter lahko nosi jadralsko letalo, če ga letalec pravilno vodi in se izogiba tistih pobočij, po katerih piha veter na- vzdol, to je od vrha proti dolini. Dokler niso po- znali jadralskih drugih načinov, so bili navezani le na letanje ob pobočjih. Šele razmeroma pozno (l. 1928) so spoznali letanje v termičnem vetru, če- prav je poznala fizika osnove termičnega vetra že dolgo prej. Pojav sam na sebi je zelo preprost. Zračne plasti se tik nad zemljo segrejejo. Vemo, da postane zrak v segretem stanju lažji. Nujno je torej, da se topli zrak dvigne v višino, na njegovo mesto pa doteka hladnejši zrak iz drugih prede- lov, kjer se ne segreva dovolj hitro. V ozračju na- staneta na ta način dve vrsti zračnih tokov: dvi- gajoči tok nad kraji, kjer se zračne plasti hitro segrejejo (nad igrišči, mestí, peščenimi obalami itd.) in padajoči tok zraka nad kraji, kjer se zrak počasi segreva (jezero, zalivi, gozdovi itd.). Prvo vrsto imenujemo v letalstvu termični vzgornik, drugo pa termični dolnik. Na bo nam težko razu- meli, da se jadralsko letalo lahko obdrži na višini na tistih mestih, kjer vlada termični vzgornik. Toliko hitreje seveda pada aparat v območju dol- nika. Naloga letalca je, da poišče v ozračju tako pot, da ga bo vodila preko krajev, kjer se zrak dviga in da se čim manj časa vzdržuje v predelih, kjer bo zaradi padanja zračnih plasti izgubljal vi- šino. Letalec vodi pri tem podatki, ki jih ka- žejo instrumenti v letalu (padanje ali dviganje), pa tudi slika pokrajine, nad katero leti, saj vé, da mu je iskati ugodnega ozračja nad predeli, ki se bolj segrejejo kakor skupine hiš, ceste in po- dobnost. Da so v praksi začeli terminsko tako pozno izrabljati, moramo pripisati ne samo temu, da so bila začetna letala v primeri z današnjimi veliko bolj nepopolna, ampak tudi dejstvu, da kaže me- stoma zračni tok dovolj veliko nosilnost šele v vi- šini kakih 200 do 300 metrov.

Programi Radio Ljubljana

Petek, 16. junija. 12 Odmevi iz naših krajev (plo- šče) — 12.45 Poročila — 13 Napovedi — 13.20 Iz naših splošev (Radijski orkester) — 14 Napovedi — 18 Zenska ura: Naš najmlajši (ga. Vračko Cilka) — 18.20 Pesmi iz Beneške opte »Pri naši kočici« (plošče) — 18.40 Poljudna navodila za začelo pred zračnimi na- padmi (ga. Bedra Janko) — 19 Napovedi — 19.30 Poti- ček SPD: Navodila dijakom za počitnice (ga. Pavel Kunaver) — 19.40 Nac. ura: Naše senožeti (Kosta Po- povič) Bgd. — 20 Iz opernega curstva (Radijski orke- ster) — 21.10 Komorni pihalni trio — 22 Napovedi, po- ročila — 23.3 Angleske plošče.

Drugi programi

Petek, 16. junija. Belgrad: 21 Gogoli: Zenitev — veseloigra Zagreb: 21.30 Zborov koncert — Bra- tislava: 19.40 Slovaške pesmi in ples — Praga: 23 Koncert češke glasbe — Sofija: 19.30 Narodne pesmi in ples — Varšava: 19.25 Orkestralni koncert — Ber- lin: 21.15 Operetni prenos —

Ta Scottova onemoglost in zmešanost je trajala samo nekaj sekund. Potem je spet vzdignil glavo. Toda človek, ki je zdaj sedel v letalu, ni bil več oni brez- skrbni, dobrohotni Scott, ki ga je bilo moči že po očeh pogrnuti, da je vse- ljak. Teh nekaj kratkih trenutkov, pol- nih groze in bolečine, ga je do dna spremenilo. Vse človeško, vse dobro je zginito z njega, za krmilom letala je zdaj sedel nekdo, podoben maščevalnemu an- gelu, podoben pošasti.

Oči so mu sijale vročično, nekam pe- klensko. Po zakajenem licu mu je curel pot, pomešan s črno umazanijo. Ustnice je bil razklenil, kakor da se reži. Izpod njih je bilo videti stisnjene zobe.

Z vrtoglavo naglico je zasakal letalo, da mu je izginil izpred oči dim na tleh, ki je ovijal ostanke uboga Ronniea, ter se zagnal nazaj v boj. Lovil je Nemce kakor tiger drobnico, spremljala ga je divja, blazna sreča. Zbijal je nemško le- talo za letalom, v dimu in plamenu so treskala na zemljo, njega pa se ni prijel ne ogenj, ne krogla. Kakor da je okoli

njega in okoli njegovega letala neviden, neprediren zid, ob katerem se ustavljajo vsi napadi...

Neusmiljeno je meril na počnele gla- ve nasprotnikov, kadar je zagledal ka- tero. Njegova strojnica je sklepataje ubi- jala ljudi drugega za drugim. Z letalom je delal strašne vratolomije, zdelo se je, da sta stroj in on eno v divji, maščevalni jezi. Spremenil se je bil v nekaj ču- dežen stvor, ki mu nihče ni mogel do- živega — grozotna sreča obupanah ljudi, katerih se celo smrt in nesreča izogi- bata.

Nemci so strmeli, prevzemal jih je strah pred tem blaznim pilotom, ki je se- strelil sam v nekaj minutah pet njihovih letal. Njegova sreča jih je medla, pogum jim je upadal, začeli so se umikati.

Scott je drvel za njimi, dokler je mo- gel koga še doseči. Šele, ko je zadnji Nemec izginil na obzorju, se je ozrl, ali je kdo od njegovih blizu. Zagledal je samo eno letalo z znamenjem svojega oddelka. Naj se je še tako oziral, ni mogel najti več nikogar drugega.

Se enkrat mu je grenko spoznanje stisnilo srce: od vsega veselega, hrab-rega oddelka »A«, s katerim je davi po- letel v boj toliko mladih fantov, sta ostala živa samo dva...

Spogledovala sta se z žalostnimi, mot- nimi očmi, krožila nekaj časa nad zem- ljo, s katere so se bliskali ognji sestrelje- nih letal, kakor da verjameta, da se bo od kod nenadno pokazal še kateri ni- hov. Potem sta si pomahnila z rokami ter krenila proti svojemu oporišču, proti letališču, kjer je razburjen in v strahu čakal Courtney ter prisluškoval, koliko njegovih ptičev se bo danes vrnilo.

Scott je pridrvel na letališče kakor viharjen oblak. Še preden je letalo dobro obstalo in se umirilo, je planil iz apa- rata in stekel naravnost h Courtneyju.

Courtney je bil v pisarni. Molče je gledal skozi okno, kakor teče Scott proti gradu. Videl je njegov mračni, divji obraz, in zdelo se mu je, kaj se je zgo- dilo...

Scott je z nogo butnil vrata ter planil v pisarno. Ustavil se je ter se z mrklji očmi zazrl v nepremično čakajočega Courtneyja. Njegov pogled je bil trd, očitajoč, strašen, neznošen. Courtneyju se je zdelo, da ga boli hujše, kakor če bi vanj bruhalo strojnica...

Cez čas tega strojnega molka in gle- danja se je Scott počasi prestopil ter se približal stotniku, navidez mirno, kakor da mu hoče uradno poročati. Dejal je:

»Zdaj si lahko zadovoljen... Sel je po

gobe, kakor sem pričakoval...

Njegov pritajeni glas je bil grozen. Grozen kakor beseda usode. Courtney se ni niti gnil.

Scott je ponovil: »Sel je po gobe... In zdaj je vsega konec, kakor se je glasila tvoja prva in poslednja zapoved Ronnieu...«

Courtney je bledele in noge so se mu hotele šibiti. Še vedno je molčal.

Scott je hripavo nadaljeval, v grlu ga je davilo:

»Videl sem njegovo letalo v plame- nih. Gorelo je vse drugače, kakor stoti- nem drugih, kar sem jih dozdaj gledal. Gorelo je kakor gori mlad ogenj... Vi- del sem njega, brata, vsega zreštanega od krogl. Strojnica jih je sejala nanj, kakor dež. Vse so zadele...«

Prijatelja sta se gledala negibno. Ti trenutki so bili najstrašnejša ura nju- nega življenja.

Courtneyu se je zablistala misel: »Scottu se je zmešalo. Siromak...«

Scott se je bolešno zarežal in stisnil pesti, kakor da bo planil na stotnika:

»Ti si ga ubil... To je tvoje delo. Ti si mu dal zapoved, da mora tja gor, čeprav si vedel, kaj ga čaka...«

Courtneya je prevzel za trenutek strah, nehoti se je umaknil za korak.

Scott je zdaj zavpil:

»Rabelji!«

Stisnil je pest in bliskovito treščil z njo Courtneyja v obraz, da se je ope- tek.

Courtney je hotel prvi hip planiti na- denj, toda obvladal se je z zadnjo silo in skušal ohraniti miren obraz. Po licu mu je curela kri.

Ta trenutek pa je že priskočil Phipps, ki je vse čas sedel za svojo mizo, kakor da se ga vse skupaj nič ne tiče, pa je vendar dobro pazil na vsako besedo in na vsak Scottov gib. Prijel je pobesne- lega pilota od zadaj in ga z vso silo stisnil.

Courtney je stal mirno na svojem mestu in je bil dopoben kamenitemu steburu. Bil je bled in na pogled s svojim okrvavljenim obrazom čuden. Ni vrnil udarca, samo predirno je gledal prijat- elja, ki so mu oči zmešano gorele.

Nenadno ni mogel več zreti Scott v oči. Solze so mu zameglele pogled.

Ta čas pa je Phipps že odvedel Scotta proti vratom. Scott je bil zdaj mi- ren, kakor oblak, iz katerega so zletele vse strele. Phipps ga je zlahka odvedel iz sobe.

Ko se je čez čas vrnil, je Courtney še vedno strme stal na svojem starem me- stu. Phipps ga je nekaj časa gledal, po- tem je prišel k njemu in ga potrepljal po ramih.

Courtney se ni nič ozrl, samo skozi zobe je zasiskal svojo staro kletev:

»Prekleta vojna...«

Potem je poglobil kozarec in začel divje piti...